

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide

Številka: 412-01-2/2021/4 EPA 1931–VIII
Ljubljana, 31. 8. 2021

Komisija Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je, na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 - odl. US in 21/13 - ZFDO-F in 81/18-odl. US) ter 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/20), oblikovala naslednje

M n e n j e

k Letnemu poročilu Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije za leto 2020

Komisija za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide je na 64. seji 17. 6. 2021 obravnavala Letno poročilo Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije za leto 2020, ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila Vlada Republike Slovenije, pripravil pa ga je Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije.

Komisija se je s poročilom **seznanila**.

Komisija je bila seznanjena, da je delovno področje Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Sklad), v okviru katerega je bilo na dan 31. 12. 2021 zaposlenih 106 javnih uslužbencev, precej široko, saj se dotika tako štipendij (vse štipendije, razen državnih), vlaganja v kadre (preko programov ESS), spodbujanja zaposlovanja invalidov, izplačevanje nadomestila preživnin, jamstev kot tudi svetovanj v povezavi z vsemi dejavnostmi Sklada.

Sklad je v letu 2020 obravnaval 26.350 upravnih zadev, od tega rešenih 22.858 rešenih upravnih zadev (povprečen čas reševanja 30 dni) in le 290 pritožb, od katerih jih je bilo 195 odstopljenih organu druge stopnje (večina se je nanašala na Zoisove štipendije in štipendije Ad futura).

V zvezi s programi, povezanimi z Zakonom o štipendiranju, in mednarodno mobilnostjo (Ad futura) je bilo za Zoisove štipendije v letu 2020 na razpolago 3.500.000 evrov sredstev, ki jih je med drugim prejelo tudi 1919 novih štipendistov, od skupaj 5.517 oseb, od katerih jim 481 pravica miruje). V letu 2020 je sklad dodeli tudi 82 novih štipendij za

Slovence v zamejstvu in Slovence po svetu (v vrednosti 275.000 evrov), štipendije za deficitarne poklice pa so bile v letu 2020 dodeljene 1002 novim štipendistom (v letih 2017–2019 se je sredstva za navedene štipendije zagotavljalo iz ESS, v 2020 pa se je financiranje v višini 3.500.000 EUR teh štipendij znova preneslo na proračun RS). Iz naslova štipendij Ad futura – mednarodna mobilnost je skupna vrednost devetih razpisov znašala 4.420.500 evrov, medtem ko je za internacionalizacijo visokega šolstva v okviru dveh razpisov Sklad namenil 972.775 evrov (nosilec Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport; v letu 2021 ni več aktualno). Kadrovskih štipendij Sklad ni razpisal že pet let, saj je sofinanciranje kadrovskih štipendij nadomestil sistem štipendiranja preko regijskih razvojnih agencij. Aktualne pa ostajajo navedene štipendije iz predhodnega obdobja.

Programi, sofinancirani iz sredstev evropske kohezijske politike, so v letu 2020 zajemali 8 projektov (4 so bili, poleg sredstev ESS, (so)financirani iz sredstev Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter 4 iz sredstev Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport).

Sklad je v okviru nalog, povezanih s pravicami delavcev ob insolventnosti delodajalca, ki se nanašajo na jamstva, v letu 2020 odločil o pravicah iz naslova insolventnosti delodajalca za skupno 707 delavcev. Skupaj je Sklad v letu 2020 izdal pozitivno odločbo v 601 zadevi, 106 zahtev pa je bilo zavrženih. Do 31. decembra 2020 je izplačilo prejelo 582 upravičencev iz 71 podjetij, ki so skupno prejeli 1.809.242,21 evra bruto (v povprečju 1.766,76 evra neto izplačila/upravičenca). Zaposleni na Skladu navedenemu projektu namenijo posebno pozornost, saj slednji predstavlja neposredno varnostno mrežo države, kadar v primeru stečajnega postopka delodajalci ne izpolnijo ali ne morejo izpolniti svojih obveznosti.

Podobnega ključnega pomena je za Sklad tudi izvajanje programa dela na prežिवninskem delu sklada, v okviru katerega so bila v letu 2020 načrtovana izplačila 3.650 upravičencem v vrednosti 3.800.000 evrov, od tega iz proračuna 957.211 evrov. Upravičenci do nadomestil preživnine so otroci, dijaki ter po novem, na podlagi Zakona o spremembi in dopolnitvi Zakona o javnem štipendijskem, razvojnem, invalidskem in preživninskem skladu Republike Slovenije (ZJSRS-H) (Uradni list RS, št. 139/20), tudi osebe s statusom študenta do 26. leta starosti. V letu 2020 je sklad iz naslova nove zakonske pravice prejel 130 prošenj za ponovno pridobitev pravice, ki je bila posameznikom zaradi dopolnjenega 18. leta v vmesnem času odvzeta, ostalim upravičencem pa se je že obstoječa pravica tudi po dopolnjenem 18. letu avtomatično podaljšala. Skupaj je bilo izplačanih 3.341.341,53 evra nadomestil preživnine, od tega 269.214,54 evra iz proračuna Republike Slovenije in 3.072.126,99 evra iz lastnih sredstev izterjave. Sklad poroča tudi o vrnjenih 2.213.039,95 evra s strani dolžnikov preživninskega sklada (preživninskih zavezancev in zakonitih zastopnikov), kar je 10 % več, kot je bilo načrtovano. Predstavnica Sklada je dodatno pojasnila, da v letu 2020, navkljub krizi, povezani s COVID-19, še ni bilo zaznati padca višine izterjanih sredstev, saj izkušnje kažejo, da se slednje dogodi šele po letu ali dveh po pojavu posamezne krize v državi. Posledično je torej navedeni upad možno pričakovati v prihodnjih letih.

Sklad je v 2018 postal tudi centralna točka za mednarodno izterjavo preživnin, pri čemer Sklad posluje v 23 jezikih, v letu 2020 pa je bil vzpostavljen sistem elektronskih nakazil z ZDA, Avstralijo, Novo Zelandijo in Kanado. Sklad v zvezi z navedeno pristojnostjo

izpostavlja še nekaj odprtih zadev glede prevzema spisov iz navedenega naslova od Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Državnega odvetništva, ki sta bila v preteklosti pristojna za izvajanje navedenih nalog.

Po obsegu sredstev največji del Sklada predstavlja dejavnost pravic in obveznosti invalidov in delodajalcev. Na prihodkovni strani kvotnega sistema se je število plačnikov prispevka v letu 2020 gibalo med 1997–2160 poslovnih subjektov, pri čemer Sklad mesečno preverja število upravičencev iz navedenega naslova. Iz tega naslova in iz naslova nerealiziranih izpolnitev nadomestne kvote je bilo oblikovanih 34,5 milijonov evrov terjatev, okoli 137.000 poslovnih subjektov pa zaposluje nekaj več kot 34.000 invalidov (3,98 % zaposlenih). Na odhodkovni strani (spodbude za zaposlovanje invalidov v obliki oprostitev plačila prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, subvencije plače, plačilo podpornih storitev, sofinanciranj invalidov v zaposlitvenih centrih, prilagoditve delovnega mesta, prilagoditve vozil ter, kot novost v letu 2020 - krizni dodatek iz naslova COVID-19 za invalide) pa je Sklad za kritje vseh obvez namenil skupaj 34.388.143 evrov, pri čemer so največji delež odhodkov predstavljala izplačila za nagrade v višini 18.198.025 evrov, za kritje kriznega dodatka pa je bilo v letu 2020 namenjenih 1.564.931 evrov (v celoti krito iz sredstev Sklada, brez bremenitev proračuna Republike Slovenije).

Od pripojitve Javnega sklada RS za razvoj kadrov in štipendije k Javnemu jamstvenemu, preživninskemu in invalidskemu skladu Republike Slovenije 1. januarja 2017, največjo skupno točko novega sklada predstavljajo izterjave. Izterjave so po novem na skladu vodene centralno in še vedno naraščajo. Skupaj je Sklad na dan 31. 12. 2021 beležil 98.224.093 evrov terjatev, pri čemer so največji delež (63,1 % vseh terjatev) predstavljale terjatve iz naslova preživnin (61.966.810 evrov). Sledi področje insolventnosti delodajalcev (24.477.341 evrov), v okviru katerega Sklad, kljub temu, da je na prednostni listi, ne prejema izplačil iz stečajnih mas, nato pa terjatve v okviru invalidskega dela sklada (7.744.259 evrov), terjatve v okviru štipendijskega dela sklada (3.967.625 evrov; gre za terjatve v zvezi s študijem v tujini; trenutno okrog 130 dolžnikov) in terjatve iz naslova vlaganja v razvoj kadrov (68.058 evrov).

Sklad je v letu 2020 odpisal oziroma razknjižil neizterljive terjatve do dolžnikov v okviru jamstvenega sklada v višini 2.572.608 evrov (na podlagi stečajnega sklepa), v okviru preživninskega sklada v višini 164.375 evrov, v okviru invalidskega sklada v višini 762.735 evrov in v okviru štipendijskega sklada v višini 116.831 evrov.

Sklad je imel v letu 2020 skupaj 43.007.123 evrov prihodkov, od tega 4.339.878 evrov transference prihodkov (sredstva za redno delovanje sklada zagotavlja Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, pri čemer je bilo v letu 2020 za investicije Skladu, pod pričakovanji, namenjenih zgolj 90.000 evrov) in 38.667.245 evrov nedavnih prihodkov (največji delež predstavlja invalidski del sklada v višini 34.388.142 evrov). Skupni odhodki sklada pa so v letu 2021 znašali 41.611.368 evrov, od tega so največji delež predstavljali transference odhodki v okviru invalidskega dela sklada (32.137.830 evrov).

Skupni presežek prihodkov nad odhodki Sklada je tako v 2020 znašal 1.345.754,86 evra, pri čemer presežek prihodkov nad odhodki invalidskega dela sklada v višini 2.250.312,16 evra in presežek prihodkov nad odhodki štipendijskega dela sklada iz leta 2020, na

podlagi Sklepa Vlade RS št. 47602-11/2021/3 z dne 3. 6. 2021, ostajata nerazporejena, presežek odhodkov nad prihodki na jamstvenem delu sklada v višini 206.891,29 evrov, na preživninskem delu sklada v višini 859.087,04 evra in za delovanje sklada v višini 112.524,77 evra pa se pokrije iz presežka prihodkov nad odhodki preteklih let.

Sklad poroča, da se kriza, povezana s COVID-19, pri delovanju Sklada v letu 2020, navkljub oviranemu običajnemu načinu dela Sklada v času zaprtja države v prvem in drugem valu epidemije, ki je terjal preusmeritev aktivnosti Sklada na elektronske medije, ni odražala - nihče od uporabnikov Sklada ni bil prikrajšan za njegove pravice, vsa izplačila so bila izvedena tekoče, prav tako so se tekoče sprejemale tudi vse odločitve. V aprilu 2020 je bil narejen tudi pregled delovnih mest na domu, izvedenih pa je bilo tudi kar nekaj nadzorov (npr. s strani delovne inšpekcije glede varnosti in zdravja pri delu, Urada za nadzor proračuna, nadzor porabe sredstev iz naslova projektov ESS itd.).

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem pristojnega Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, ki poudarja, da je Sklad osrednja institucija v Sloveniji na področju spodbujanja razvoja kadrov, štipendiranja, poravnave obveznosti iz naslova nadomestil preživnin, za poravnavo obveznosti iz naslova pravic delavcev v primeru insolventnosti delodajalcev in za spodbujanje zaposlovanja invalidov in ohranjanja delovnih mest za invalide. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ocenjuje, da je poročilo pripravljeno pregledno in podrobno ter transparentno prikazuje delovanje Sklada in porabo sredstev. Po oceni Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Sklad svoje naloge opravlja odlično, izpostavlja tudi uspešno sodelovanje s Skladom, pri čemer je bila izražena posebna zahvala direktorici Sklada za uspešno delo v njenem obdobju vodenja Sklada.

Komisija je bila seznanjena tudi s stališčem Mladinskega sveta Slovenije, ki sicer izraža pohvalo pripravljenemu poročilu Sklada, a hkrati opozarja na, po njegovi oceni, še vedno problematično področje štipendiranja v Sloveniji. Večji del štipendij namreč po oceni Mladinskega sveta Slovenije študenti dejansko financirajo sami - iz naslova študentskega dela, pri čemer so študenti vedno bolj odvisni od navedene oblike dela, kar se je še posebej pokazalo v času prvega vala epidemije, ko je tovrstna oblika dela popolnoma umanjala. Mnenje o študentski populaciji v Sloveniji je po oceni Mladinskega sveta Slovenije še vedno napačno, na kar kažejo tudi odločitve, ki se velikokrat sprejemajo na podlagi centralističnega dojetja Slovenije, povezanega z večjimi mesti (Ljubljana, Maribor, Koper) in predstave, da študenti prihajajo iz bližine teh velikih mest in da s tega vidika nimajo toliko stroškov, saj lahko živijo doma in zraven še občasno opravijo kakšno delo. Mladinski svet Slovenije pri tem izpostavlja, da gre za napačne predstave, saj mnogi študenti prihajajo s področij izven velikih mest in posledično bivajo v študentskih domovih ali pa v najemnih stanovanjih, saj nimajo vsi možnosti prej navedenega bivanja.

Mladinski svet Slovenije opozarja, da je raziskava EVROŠTUDENT pokazala, da študenti na mesec porabijo 550 evrov, kar je po oceni Mladinskega sveta Slovenije realno, saj velik del tega zneska odpade že za najemnino za stanovanje, za stroške za hrano, stroške, povezane neposredno s študijem, ki jih visokošolski izobraževalni zavodi krijejo v čedalje manjši meri itd. Pri tem Mladinski svet Slovenije (neodvisno od pristojnosti Sklada na tem področju) izpostavlja, da povprečna državna štipendija znaša zgolj 125 evrov, prejema pa jo manj kot tretjina vseh študentov. Posledično je zaradi izgube možnosti študentskega dela v 2020 in 2021, na račun epidemije COVID-19, veliko število študentov

prenehalo s študijem, saj si ni moglo privoščiti kriti stroškov študija. Prenova študentskega sistema je zato po oceni Mladinskega sveta Slovenije nujna, prav tako pa tudi zagotovitev sistemskega vira financiranja štipendij.

Mladinski svet izraža tudi razočaranje nad zaključkom nekaterih programov (npr. Po kreativni poti do oznanja in Študentski inovativni projekti za družbeno korist (ŠIPK)), katerih financiranje v okviru Sklada se ukinja, kljub temu, da so jih študenti prepoznali kot dobre in spodbudne za kadre, ki si želijo nadgraditi znanje in opravljati delo v specifičnih poklicih. Tudi Sklad in Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti sta navedena programa prepoznala kot dobra in sta se zavzemala za njuno ohranitev in financiranje tudi v letu 2021, a na žalost neuspešno.

Mladinski svet Slovenije opozarja tudi na pretirano stroge določbe Zakona o tujcih (Uradni list RS, št. 91/21 – UPB in 95/21 – popr.) v zvezi s prijavo in pridobitvijo dovoljenja za študij v Republiki Sloveniji za študente, ki prihajajo iz tretjih držav. Od njih se namreč po novem, v skladu s 25. členom Zakona o tujcih zahteva, da morajo imeti še pred začetkom študija v Republiki Sloveniji zagotovljena sredstva mesečno najmanj v višini osnovnega zneska minimalnega dohodka v Republiki Sloveniji, kar na letni ravni (kot je skladno z dolžino veljavnosti študentskega vizuma) znaša 4.826,18 evra. Slednje za mnoge med njimi predstavlja nepremostljivo oviro.

Mladinski svet Slovenije opozarja, da so študenti iz tretjih držav praviloma zelo zavzeti pri študiju, da se naučijo slovenski jezik in študirajo na deficitarnih kadrovskih področjih, zato bi izguba možnosti, da študirajo v Sloveniji, pomenila izgubo ne samo zanje, ampak tudi za slovensko družbo (izguba potencialnega visoko-kvalificiranega kadra na področjih s kadrovskim primanjkljajem) in slovenski visokošolski prostor. Posledično Mladinski svet Slovenije poziva k čimprejšnji spremembi spornih zakonskih določb ali pa k zagotovitvi ustreznega vira štipendiranja za navedene študente.

Komisija ugotavlja, da je o omejeni sporni ureditvi v Zakonu o tujcih v okviru Državnega sveta podrobno razpravljala tudi že Interesna skupina negospodarskih dejavnosti, pri čemer je bila kot ena od rešitev izpostavljena tudi zakonodajna iniciativa Državnega sveta, s katero bi se ustrezno popravilo preostre zakonske določbe. Izraža tudi strinjanje z opozorili Mladinskega sveta Slovenije, da so se posledice krize zaradi COVID-19 šele začele kazati in da bodo zelo verjetno segle na vsa družbena področja, tudi na področja, ki so v pristojnosti Sklada.

Komisija delo Sklada prepoznava kot izredno pomembno in prepoznava pozitivne učinke njegove aktivnosti na posameznih področjih iz njegove pristojnosti. Pri tem je bila v razpravi kot pohvalna izpostavljena višina sredstev, ki se jo je v letu 2020 namenilo za program štipendij za deficitarne poklice (3.347.109,63 evra), saj zagotavljanje kadrov na področjih, kjer jih trenutno drastično primanjkuje, še vedno predstavlja veliko težavo. Prav tako so bili izpostavljeni nekateri zneski sredstev s področja delovanja invalidskega sklada, in sicer 34,5 milijonov evrov terjatev, ki so bile oblikovane iz naslova obveznosti delodajalcev in iz naslova nerealiziranih izpolnitev nadomestne kvote, hkrati pa tudi 18.198.025,15 evra nagrad, do katerih so upravičeni delodajalci, ki presegajo kvoto iz naslova obveze zaposlovanja invalidov, in delodajalci, ki niso zavezanci za kvoto in imajo zaposlene invalide, katerih invalidnost ni nastala zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pri tem delodajalcu.

Kljub temu komisija ocenjuje, da bi se z dodatnim ozaveščanjem delodajalcev zaposlovanje invalidov dalo še bolj spodbuditi, saj po izkušnjah iz prakse marsikateri delodajalec še vedno nima dovolj informacij o pravicah oz. bonitetah, ki mu pripadajo na podlagi zakonodaje v primeru zaposlitve invalida. Delodajalce bi bilo po oceni komisije treba spodbujati tudi k večji uporabi možnosti, da delodajalec Sklad zaprosi za plačilo primerne prilagoditve delovnega mesta. Kot navaja tudi Sklad v svojem poročilu, je pogoj za to, da delodajalec sklene pogodbo o zaposlitvi z brezposelnim invalidom za najmanj 12 mesecev, v primeru že zaposlenega invalida pa, če ni drugega zavezanca za plačilo stroškov prilagoditve. V letu 2020 Sklad sicer poroča o povečanju števila vlog iz navedenega naslova, pri čemer je bilo iz navedenega naslova izplačanih 68.358,84 evra.

Izpostavljenih je bilo tudi približno 2,2 milijona evrov presežka prihodkov nad odhodki v okviru invalidskega sklada, ki bi se jih, na podlagi analize aktualnosti in ustreznosti vseh ukrepov s področja rehabilitacije in zaposlovanja invalidov, lahko namensko (bolj) ustrezno uporabilo.

Na podlagi vsega navedenega komisija predlaga okrepitev aktivnosti Sklada na navedenih področjih, tudi preko sodelovanja z Obrtno-podjetniško zbornico Slovenije, Gospodarsko zbornico Slovenije in ostalimi ključnimi deležniki pri ozaveščanju in informiranju delodajalcev v zvezi z obveznostmi, pa tudi bonitetami v primeru zaposlitve invalidov. Sklad v zvezi z navedenim poroča o nekaterih že izvedenih aktivnostih, saj je že tri leta nazaj začel izvajati delavnice za delodajalce, na katere so vabljeni tudi zaposlitveni centri, invalidska in vsa ostala podjetja. Udeležba na navedenih delavnicah je bila sicer do sedaj pod pričakovanji, a z aktivnostmi nadaljujejo. Sklad obenem poroča tudi o dobrem sodelovanju z Obrtno-podjetniško zbornico Slovenije, Gospodarsko zbornico Slovenije, Trgovinsko zbornico Slovenije ter Zavodom RS za zaposlovanje. Vsem navedenim deležnikom je na voljo tudi različen informativni material, s katerimi lahko ozaveščajo dalje v svojem okviru.

V zvezi z vprašanjem o razlogih za povečane stroške delovanja Sklada v 2020, pa slednji pojasnjuje, da so povečanja na posameznih bilančnih postavkah posledica epidemije COVID-19, s poudarkom na informatizaciji procesa dela zaradi izvajanja nalog Sklada prek dela na domu ter povečani aktivnosti glavne pisarne Sklada v obdobju epidemije.

Komisija je po vseh prejetih pojasnilih Skladu in direktorici Sklada, spričo posebnih razmer v letu 2020, izrekla pohvale za dobro opravljeno delo.

* * *

Za poročevalca je bil določen predsednik komisije mag. Peter Požun.

Sekretarka komisije
mag. Nuša Zupanec, l.r.

Predsednik komisije
mag. Peter Požun, l.r.